

Referaat teemal:

Parkinsoni tõbi

Koostanud:
Rait Rand LAE 61
960737

- **Sissejuhatus**

Parkinsoni tõbi on üks suuremat peavalu valmistavatest närvi ja ajuhaigustest. Parkinsoni tõbi kirjeldati esmakordselt 1817 aastal Briti arsti James Parkinsoni poolt. Selles tema poolt avaldatud kirjutises ta kirjeldas põhilisi tõve sümptomeid. Mõõdus poolteist sajandit, kui 1960 aastal uurijad avastasid ajast defekti, mis on Parkinsoni tõve tunnusmärgiks ja nimelt on tegu teatavate ajurakkude hävimisega, mis tootsid kemikaali nimega dopamiin, mis suunab lihaste tööd. Antud avastus juhatas kätte esimesed ideed ravimaks või leevendamaks Parkinsoni tõve.

Ühiskond maksab suuri summasi Parkinsoni tõve raviks. Vastavalt Rahvusvahelisele Parkinsoni Fondile iga patsient kulutab aastas keskmiselt 2500 dollarit ravimitele. Koos ravikindlustuse, väljakutsete ja kaotatud sissetulekuga läheb ühiskonnale aastas Parkinsoni tõbi maksma umbes 5,6 miljardit dollarit.

- **Mis on Parkinsoni tõbi...**

Parkinsoni tõbi kuulub haiguste hulka, mida kutsutakse ühise nimega – motoorse süsteemi haigused. Neli peamist Parkinsoni tõve sümptomit on:

1. Käte, jalgade, lõua või näo tõmblemine või värisemine.
2. Keha ja jäsemete jäikus.
3. Liigutuste aeglustumine.
4. Rühi või kehaasendi ebastabiilsus või kahjustatud tasakaal ja koordinatsioon.

Antud sümptomid süvenevad ja haigel võib tekkida probleeme rääkimise, kõndimise muude lihtsate ja loomulike asjadega toimetulemises.

Parkinsoni tõbi on krooniline ja samas ka progressiivne ehk teiste sõnadega ta võib ilmuda peale peiteperioodi ja samas ta ka areneb pidevalt edasi.

- **Mis põhjustab Parkinsoni tõve...**

Parkinsoni tõbi tekib, kui teatud närvirakud või neuronid surevad või kahjustuvad aju piirkonnas, mille nimi on substantia nigra. Nagu sai ka juba mainitud toodavad antud neuronid ajule tähtsat kemikaali nimega dopamiin. Dopamiin on keemiline sidevahend ja kannab üle signaale substantia nigra ja järgmise ülekande keskuse vahel ajus, milleks on corpus striatum, mis kannab hoolt sujuvate ja sihikindlate lihaste liigutuste eest. Dopamiini vähesus põhjustab närvirakkude nii nimetatud läbipõlemise striatumis, mis omakorda põhjustabki haige kontrolli ja juhtimise kadumist oma liigutuste üle. Uuringud on näidanud, et Parkinsoni tõve põdejalatel on 80 % või suurem dopamiini tootmiseks vajalike närvirakkude kadu substantia nigras.

Mitmed teadlased on kahtlustanud Parkinsoni tõve tekkimises ka välised või sisemised mürgid hävitavad dopamiini tootvaid neuroneid. See teooria on rajatud näidetele, et mitmed mürgid ja ka närvirohud on esile kutsund Parkinsoni tõvele iseloomulikke sümptomeid, kuid siiski pole kindlaid tõendeid, et just need mürgid või rohud on olnud põhjuseks Parkinsoni tõve tekkimises.

Uuemad teooriad on suunatud geneetilise pärilikkuse poole. Nimelt on avastatud, et viieteistkümmel kuni kahekümmel protsendil Parkinsoni tõve põdejal on lähedased sugulased kellel on ka esinenud just Parkinsoni tõve sümptomeid.

Veel üks teooria on seotud vananemisega ja nimelt on avastatud, et vananedes ei ole enam dopamiini tootvad neuronid nii aktiivsed, kui nooremas eas, mis iseenesest on ka enesestmõistetav, sest vananedes kaotavad enamus rakke oma aktiivsuses ja elujõus.

- **Kes põevad Parkinsoni tõve ...**

Umbes 50000 Ameeriklasel diagnoositakse igal aastal Parkinsoni tõbi, aga paljud inimesed seostavad Parkinsoni tõve sümptomeid tavalise vananemisega ja ei pöördu abi saamiseks arstide poole ja seega jäävad paljud haigusjuhtumid avastamata.

Parkinsoni tõve põevad nii mehed kui naised umbes samal arvul juhtudel, samuti ei tee Parkinsoni tõbi vahet sotsiaalsel, majanduslikul või geograafilisel seisul. Kuid on märgatud, et Afro-Ameeriklastel ja Asiaatidel esineb vähem Parkinsoni tõve, kui valgetel, aga mingit kindlat põhjust antud rassilistel vahedel pole leitud.

Enim haigusjuhtumeid on diagnoositud üle 50 aasta vanustel inimestel, kuid 5-10 protsenti haigusjuhtumitest on siiski ka alla 40 aastastel inimestel.

- **Sümptomid.**

Esmased sümptomid on väga nõrgad ja ilmnevad vaid kohati. Haige võib ennast tunda väsinuna või lihtsalt apaatsena, mõned haiged seevastu võivad tunda kergeid värinaid või võib neil olla raskusi toolist üles saamisega. Haigele võib tunduda, et ta räägib liiga vaikselt või et nende käekiri tundub kramplik või ebauhtlane. Sellised esmased sümptomid võivad kesta pikka aega, enne kui ilmnevad klassikalised sümptomid.

Esmased sümptomite märkajad ongi pereliikmed või sõbrad. Võib tunduda, et haige nägu on kuidagi emotsioonitu või et inimene on juba pikemat aega ühes ja samas poosis või ei liiguta ebaloomulikult kaua mõnda jäset. Võib ka tunduda, et inimene on kuidagi jäik või on ebaloomulikult aeglane.

Haige hakkab alles siis tähelepanu oma tervisele pöörama ja abi otsima arstidelt, kui värinad hakkavad segama tema igapäevaseid tegevusi.

Värinad ilmnevad just siis, kui lihased lõdvestada, näiteks võivad hakata käed värisevama siis, kui nad on juba mõned sekundid näiteks laual lõdvestunult vedelenud.

Tuleb meeles pidada, et Parkinsoni tõbi ei mõju kõigile ühtemoodi, näiteks mõnel areneb haigus erakordselt kiiresti, teisel jälle väga aeglasti. Näiteks mõned haigestunud tunnevad vahel ainult kergeid värinaid seevastu kui teised tunnevad peaaegu kõiki eelpool mainitud sümptomeid.

Haigestunud võib esineda mitut sorti värinaid, näiteks näpuotstest algavaid ja üle käe levivaid, või mitmeid eri vorme võtvaid värinaid. Samuti võib haigestunu hakata imelikult käima, kohati kiirustades ja siis jälle korraks paigale naelutatuna jne.

Haigestunud võib samuti tekkida probleeme neelamise ja närimisega, sest ka need lihased ei taha sõna kuulata. Samuti võib haigestunu näonahk muutuda kergelt nagu õliseks, eriti otsmikult ka võib õliseks muutuda peanahk, põhjustades ohtrat kõõma või vastupidiselt võib nahk muutuda väga kuivaks.

- **Parkinsoni tõve diagnoosimine**

Isegi väga kogenud närviarstidel on raske määrata kindlalt, et tegu on Parkinsoni tõvega, kui haigus on alles algstaadiumis.

Praegu ei ole veel keerulisi vere või laboratoorseid teste diagnoosimaks Parkinsoni tõve. Arst peab jälgima haiget pikemat aega, kuni ta võiks veenduda, et tegu on Parkinsoni tõvest tingitud värisemisega ja koos värisemisega ilmnevad ka teised Parkinsoni tõve klassikalised sümptomid.

- **Parkinsoni tõve ravimine**

Hetkel ei ole veel kindlat arstimit Parkinsoni tõve ravimiseks aga on mitmed ravimid mis kergendavad patsiendi olukorda märgatavalt.

Arstil on küllalt raske määrata patsiendile vastavat ravimit ja doosi suurust, sest patsiendid käituvad antud tõve ravile väga erinevalt ja tuleb katsetada erinevaid ravimeid ja doose, enne, kui leitakse just see õige, mis sobib antud patsiendile.

Veel haiguse varajases staadiumis määravad arstid patsiendile kergeid ravimeid, nagu näiteks amandatiini, jättes võimsamad ravimid hiljemaks, kui patsient neid enam vajab. Selleks tugevamaks ravimiks on tihtipeale levodopa.

Parkinsoni tõve raviks oli enne levodopa leiutamist põhiliseks vahendiks kirurgia, aga nüüd kasutatakse kirurgiat minimaalselt. Üks kirurgilise lähenemise viise oli eriti jahutatud varraste viimine aju.

Lõpetuseks võiks veel lisada, et paljud Parkinsoni tõve põdejad vaevlevad oma haiguse käes ja arstid ei leia neile sobivat ravi.

Kasutatud materjal: National Institute of Neurological Disorders and Stroke
Interneti lehekül.